DOI: https://doi.org/10.5281/zenodo.14547138

Za teplomilnými plevely a jiným kvítím okolo Staříče

In search of warmth-loving weeds and other blossoms around Stařič village

Zbyněk Lukeš[1] & Zuzana Lukešová[2]

1) Metylovice 367, CZ-739 49 Metylovice; e-mail: zbynous@zbynous.net
2) Dívčí Hrad 20, CZ-793 99 Osoblaha; e-mail: mruzikova@seznam.cz

Abstract: On June 29, 2024, a botanical excursion took place near the village of Stařič, focusing on thermophilous weeds and other rare plants. The field trip covered diverse habitats, including mixed forests, pond shores, field margins, and fallows. Notable finds included rare weed species such as *Kickxia elatine*, *K. spuria*, *Valerianella dentata*, *V. rimosa*, and *Odontites vernus* subsp. *vernus*, among others. The excursion also included a visit to the Kamenná Nature Monument, where the occurrence of *Linum flavum*, *L. austriacum*, *Gentiana lutea*, and other rare thermophilous plants was confirmed.

Keywords: Czech Republic, floristic record, Moravian-Silesian Region, Kamenná Nature monument, rare plants, thermophilous weeds

Taxonomické pojetí a nomenklatura: Kaplan et al. (2019)

Koncem června (29. 6.) roku 2024 proběhla pátá exkurze Moravskoslezské pobočky ČBS, jejímž úkolem bylo zmapovat vzácnější druhy rostlin, které se vyskytují v teplomilných biotopech v okolí Staříče v okresu Frýdek-Místek. Plánovaná trasa vedla přes různorodá rostlinná společenstva, která slibovala bohatou druhovou rozmanitost.

Na začátku trasy se sešlo mimo dvou průvodců (autorů tohoto příspěvku) i pět dalších účastníků, včetně místního znalce přírody a krajiny. Předpovídané vysoké teploty pravděpodobně mnoho členů pobočky odradily. Bohužel se předpověď vyplnila. Proto byla nakonec trasa lehce zrkácena (viz dále v textu).

Na počátku trasy jsme cestou z parkoviště na kopec Okrouhlá našli kromě hojného hvozdíku svazčitého (*Dianthus armeria*) i vzácnou pupavu Biebersteinovu (*Carlina biebersteinii*), pod lesem pak třezalku rozprostřenou (*Hypericum humifusum*) společně s vítodem ostrokřídlým (*Polygala multicaulis*), který je v Podbeskydí docela hojným druhem (vlastní pozorování autorů). V lese pod vrcholem Okrouhlé jsme zaznamenali odkvetlou lilii zlatohlavou (*Lilium martagon*) (druh byl prvnímu autorovi na této lokalitě znám již před více než 30 lety a stále tady roste) a jedinou orchidej naší výpravy – hlístník hnízdák (*Neottia nidus-avis*).

Trasa vedla kolem dvou rybníčků, na jejichž okraji jsme mohli obdivovat mohutný porost krtičníku křídlatého (*Scrophularia umbrosa*), vysoké jedince štětky laločnaté (*Dipsacus lacinatus*), z vzácnějších plevelů pak kvetoucí úporek hrálovitý (*Kickxia*

Obr. 1. Úporek hrálovitý (*Kickxia elatine*) u rybníka pod vrcholem Okrouhlá. – Foto Zb. Lukeš

elatine; obr. 1). V intravilánu obce jsme našli porosty mrvky myšího ocásku (*Vulpia myuros*), která se u nás poslední dobou šíří, nenápadný pryšec rozprostřený (*Euphorbia prostrata*) či sporýš lékařský (*Verbena officinalis*).

Dále trasa pokračovala k políčkům v okolí přírodní památky (PP) Kamenná, kde již rozkvétal přehlížený starček bludný (*Senecio erraticus*), často zaměňovaný za běžnější starček přímětník (*S. jacobaea*). Při okrajích políček jsme potkali nepatrnec rolní (*Aphanes arvensis*), vzácně kozlíček zubatý (*Valerianella dentata*), mnohem hojněji vzácný k. štěrbinatý (*V. rimosa*; obr. 2), mimo již nalezený úporek hrálovitý i druhého zástupce tohoto rodu – ú. pochybný (*Kickxia spuria*). Z dalších druhů plevelů můžeme jmenovat pryšec drobný (*Euphorbia exigua*) nebo mohutné porosty sveřepu lučního (*Bromus commutatus*), vzácně pak zdravínek jarní pravý (*Odontites vernus* subsp. *vernus*). Cestou k PP Kamenná jsme obdivovali polykormon omanu vrbolistého (*Inula salicina*), který obletovalo hejno motýlů, především běžnější druhy okáčů, a to okáč prosíčkový (*Aphantopus hyperantus*) a okáč luční (*Maniola jurtina*), podobně jako chvíli předtím babočky paví oko (*Inachis io*) nalétávaly na invazní bolševník velkokvětý (*Heracleum mantegazianum*) rostoucí nedaleko u jednoho z remízů.

V přírodní památce Kamenná jsme v optimu zastihli len žlutý (*Linum flavum*; obr. 3), který je zde hlavním předmětem ochrany. Dále tu rostly i další dva druhy lnů, a to odkvetlý len rakouský (*L. austriacum*) a hojnější len počistivý (*L. catharticum*). Z dalších rostlin můžeme jmenovat bohatou populaci zvonku klubkatého (*Campanula glomerata*), černýše rolního (*Melampyrum arvense*), nepůvodní hořec žlutý (*Gentiana*

Obr. 2. Kriticky ohrožený kozlíček štěrbinatý (*Valerianella rimosa*) byl v okolí Kamenné hojným druhem. – Obr. 3. Len žlutý (*Linum flavum*) v PP Kamenná. – Foto Zb. Lukeš

lutea), který je zde znám z poloviny minulého století, několik rostlin voskovky menší (*Cerinthe minor*) a turanu pozdního (*Erigeron muralis*). Naopak z druhů, které zde známe z minulosti, ať už vedoucí, anebo účastníci exkurze, a které se nepodařilo zde najít, jmenujme např. diviznu brunátnou (*Verbascum phoeniceum*) či lilii cibulkatou (*Lilium bulbiferum*; na lokalitě autorovi známá od roku 1994).

Cestou z Kamenné do Staříče jsme potkali zplanělou ostřici převislou (*Carex pendula*) či tetluchu vznešenou (*Aethusa cynapioides*). Zaujalo i několik kvetoucích rostlin zplanělého paznehtníku (*Acanthus* sp.) v porostu růží a dalších dřevin před plotem jedné ze zahrad. Asi největší překvapení bylo nalezení otevřené restaurace, o které jsme neměli ani tušení a ve které se zbývající čtyři členové výpravy bohatě občerstvili. Poté již bylo odsouhlaseno, že část vyprahlých a výslunných výsypek dolu Staříč, jež jsme původně plánovali navštívit, bude vynechána. Stále ještě botanizujíce jsme se tedy vypravili do počátečního bodu exkurze ke svým autům.

Poděkování: Rádi bychom poděkovali všem účastníkům exkurze za účast a Ing. Davidu Hlisnikovskému za pomoc při vedení exkurze, za soupis rostlinných nálezů a za determinaci řady rostlin na trase.

Použité zdroje

Kaplan Z., Danihelka J., Chrtek J. jun., Kirschner J., Kubát K., Štech M. & Štěpánek J. [eds] (2019): Klíč ke květeně České republiky. Ed. 2. – Academia, Praha.

Příloha č. 1 – Seznam nalezených taxonů

(sestavil D. Hlisnikovský)

Seznam lokalit

1. 84a. Beskydské podhůří, 6375b, Staříč (distr. Frýdek-Místek): jihozápadní luční svahy vrchu Okrouhlá, střed lokality 150 m JZ od vrcholu kopce Okrouhlá (373 m), 49°40'47,5"N, 18°16'33,2"E, 342 m n. m.
2. 84a. Beskydské podhůří, 6375b, Staříč (distr. Frýdek-Místek): lesnatý severní obvod vrchu Okrouhlá, střed lokality 50 m S od vrcholové kóty Okrouhlá (373 m), 49°40'52,5"N, 18°16'38,6"E, 355 m n. m.
3. 84a. Beskydské podhůří, 6375b, Staříč (distr. Frýdek-Místek): okolí rybníčku severně vrchu Okrouhlá, 225 m SSV od vrcholové kóty Okrouhlá (373 m), 49°40'57,9"N, 18°16'41,3"E, 320 m n. m.
4. 84a. Beskydské podhůří, 6375b, Staříč (distr. Frýdek-Místek): intravilán obce Staříč, 480 m VSV od kostela Nalezení sv. Kříže v obci, 49°41'14,3"N, 18°16'48,0"E, 301 m n. m.
5. 84a. Beskydské podhůří, 6375bab, Staříč (distr. Frýdek-Místek): areál někdejšího kravína (JZD) při č. p. 130, 760 m VSV od kostela Nalezení sv. Kříže v obci, 49°41'22,3"N, 18°16'57,6"E, 309 m n. m.
6. 84a. Beskydské podhůří, 6375b, Staříč (distr. Frýdek-Místek): okolí zazemněného rybníčku severně někdejšího kravína (JZD), 770 m V od vrcholové kóty Kamenná (384 m), 49°41'29,2"N, 18°16'54,1"E, 308 m n. m.
7. 84a. Beskydské podhůří, 6375b, Staříč (distr. Frýdek-Místek): pole, toho času s pšenicí, východně od vrchu Kamenná, 1000 m V od vrcholové kóty Kamenná (384 m), 49°41'32,9"N, 18°17'5,9"E, 311 m n. m.
8. 84a. Beskydské podhůří, 6375b, Staříč (distr. Frýdek-Místek): vlhčina nad podzemním plynovodem, 1070 m VSV od vrcholové kóty Kamenná (384 m), 49°41'38,1"N, 18°17'7,2"E, 308 m n. m.
9. 84a. Beskydské podhůří, 6375b, Staříč (distr. Frýdek-Místek): východní obvod PP Kamenná, 815 m VSV od vrcholové kóty Kamenná (384 m), 49°41'35,8"N, 18°16'55,6"E, 328 m n. m.
10. 84a. Beskydské podhůří, 6375b, Staříč (distr. Frýdek-Místek): jižní obvod políček severovýchodně PP Kamenná, 755 m VSV od vrcholové kóty Kamenná (384 m), 49°41'38,9"N, 18°16'51,0"E, 337 m n. m.
11. 84a. Beskydské podhůří, 6375b, Staříč (distr. Frýdek-Místek): zbytková bezlesá část území PP Kamenná, 570 m VSV od vrcholové kóty Kamenná (384 m), 49°41'36,4"N, 18°16'42,5"E, 349 m n. m.
12. 84a. Beskydské podhůří, 6375b, Staříč (distr. Frýdek-Místek): okraje cesty západně od PP Kamenná směrem do obce, 520 m JV od vrcholové kóty Kamenná (384 m), 49°41'17,0"N, 18°16'32,5"E, 322 m n. m.
13. 84a. Beskydské podhůří, 6375b, Staříč (distr. Frýdek-Místek): okolí hřišť severozápadně vrchu Okrouhlá, 225 m ZSZ od vrcholové kóty Okrouhlá (373 m), 49°40'53,9"N, 18°16'28,7"E, 336 m n. m.

cévnaté rostliny

Acer campestre: 2; *Acorus calamus*: 3; *Actaea spicata*: 2; *Aethusa cynapioides* (NT/C4a): 12; *Agrimonia eupatoria*: 1, 5; *Agrostis capillaris*: 1; *A. stolonifera*: 3; *Allium oleraceum*: 4; *Alopecurus aequalis*: 6; *Anagallis arvensis*: 1; *Anemone nemorosa*: 2; *Apera spica-venti*: 7; *Aphanes arvensis* (NT/C3):

7, 13; *Arenaria serpyllifolia*: 1; *Armoracia rusticana*: 8; *Arrhenatherum elatius*: 3; *Astragalus glycyphyllos*: 1, 8; *Astrantia major*: 4; *Avena fatua*: 5, 7;

Bellis perennis: 4; *Betonica officinalis*: 11; *Betula pendula*: 2; *Brachypodium pinnatum*: 11; *B. sylvaticum*: 3; *Briza media*: 11; *Bromus commutatus* (DD/C3): 7, 10; *B. hordeaceus*: 4; *B. sterilis*: 4;

Calystegia sepium: 3; *Campanula glomerata*: 11; *C. persicifolia*: 4; *C. trachelium*: 9; *Cardamine hirsuta*: 12; *Carduus acanthoides*: 9; *Carex flacca*: 11; *C. hirta*: 3, 8; *C. otrubae* (LC/C4a): 6, 7, 8, 13; *C. pallescens*: 2; *C. pendula*: 12; *C. spicata*: 1, 8; *Carlina acaulis*: 11; *C.* cf. *biebersteinii* (CR/C3): 1; *Carpinus betulus*: 2; *Centaurea oxylepis* (LC/C4a): 1; *C. scabiosa*: 11; *Centaurium erythraea* (LC/C4a): 1; *Cerastium holosteoides*: 4; *Cerinthe minor* (LC/C4a): 11, 12; *Chaerophyllum aromaticum*: 9; *C. bulbosum*: 6; *Chelidonium majus*: 4; *Cichorium intybus*: 4; *Circaea lutetiana*: 2; *Clinopodium vulgare*:1, 9; *Clematis vitalba*: 6; *Convolvulus arvensis*: 3; *Conyza canadensis*: 4; *Cornus sanguinea* subsp. *sanguinea*: 9; *Cotoneaster dammeri*: 11; *Crepis biennis*: 3; *Cuscuta epithymum*: 11; *Cynosurus cristatus*: 1

Dactylis glomerata: 3; *Daucus carota*:1; *Deschampsia cespitosa*: 2; *Dianthus armeria* (LC/C4a): 1, 4; *D. carthusianorum* subsp. *latifolius* (NT/C3): 11; *Digitaria sanguinalis* var. *sanguinalis*: 4; *Dipsacus fullonum*: 3, 6, 9; *D. laciniatus* (NT/C3): 3; *Duchesnea indica*: 4;

Echinochloa crus-galli: 3; *Echinops sphaerocephalus*: 11, 13; *Epilobium hirsutum*: 3, 8; *E. lamyi* (LC/C4b): 4; *E. montanum*: 4; *E. parviflorum* (NT/C3): 3, 4, 8; *Equisetum arvense*: 3; *E. fluviatile*: 3; *Eragrostis minor*: 4; *Erigeron muralis*: 11; *Euphorbia cyparissias*: 9; *E. exigua* (NT/C4a): 10; *E. helioscopia*: 4, 7; *E. peplus*: 4; *E. platyphyllos*: 10; *E. prostrata*: 4; *E. stricta* (NT/C3): 3, 4, 7, 13;

Fagus sylvatica: 2; *Fallopia convolvulus*:10; *Festuca arundinacea*:1; *Filipendula ulmaria*: 3, 6; *Fragaria vesca*: 1; *Fraxinus excelsior*: 2;

Galeobdolon argentatum: 4; *Galinsoga quadriradiata*: 12; *Galium intermedium*: 4; *G. odoratum*: 2; *Gentiana lutea*: 11; *Geranium columbinum*: 4; *G. dissectum*: 4, 10; *G. palustre*: 3, 8; *G. pusillum*: 4, 7; *G. robertianum*: 2; *Glyceria fluitans*: 3, 6; *G. maxima*: 3; *G. notata*: 8;

Helictotrichon pubescens: 9; *Heracleum mantegazzianum*: 10; *H. sphondylium*: 9; *Holcus lanatus*: 3; *Hordeum murinum*: 1; *Hypericum humifusum* (NT/C3): 1; *H. maculatum*: 3; *H. tetrapterum*: 8; *Hypochaeris radicata*: 4;

Impatiens parviflora: 2; *Inula salicina* subsp. *salicina* (NT/C4a): 10;

Juncus bufonius: 3; *J. compressus*: 3, 7, 8; *J. effusus*: 3; *J. inflexus*: 3, 7; *J. tenuis*: 3, 4, 6;

Kickxia elatine (EN/C2): 3, 10; *K. spuria* (EN/C2): 10;

Lactuca serriola: 4; *Lathyrus pratensis*: 13; *L. tuberosus*: 4, 7; *Lemna minor*: 3; *Lilium martagon* (LC/C4a): 2; *Linum austriacum* (DD/C4a): 11; *L. catharticum*: 11; *L. flavum* (VU/C2): 11; *Lolium multiflorum*: 4, 7; *Lotus corniculatus*: 3; *Lythrum salicaria*: 3, 6, 8;

Malva moschata: 1, 3; *M. sylvestris*: 4; *Matricaria chamomilla*: 4; *M. discoidea*: 4; *Medicago falcata*: 9; *M. lupulina*: 4; *Melampyrum arvense* (VU/C3): 11; *Melilotus albus*: 8; *M. officinalis*: 6, 8, 9; *Melissa officinalis*: 8; *Mentha arvensis*: 4; *M. longifolia*: 8; *Microrrhinum minus*: 4, 10, 12;

Neottia nidus-avis (NT/C4a): 2; *Nigella damascena*: 3;

Odontites vernus subsp. *serotinus*: 9; *O. vernus* subsp. *vernus* (EN/C2): 10; *Oenothera fallax*: 13; *O. glazioviana*: 12; *Onobrychis viciifolia*: 11; *Ononis spinosa*: 11; *Origanum vulgare*: 4; *Oxalis acetosella*: 2; *O. corniculata*: 4; *O. stricta*: 3;

Papaver rhoeas: 4; *Persicaria amphibia*: 13; *Picris hieracioides*: 1, 13; *Pilosella officinarum*: 1; *Phalaris arundinacea*: 3, 6, 8; *Phleum pratense*: 3; *Pimpinella saxifraga*: 9; *Plantago media*: 1; *Polygala multicaulis* (NT/C3): 1; *Polygonatum multiflorum*: 2; *Polygonum aviculare* agg.: 4; *Portulaca oleracea*: 4; *Potentilla anserina*: 3, 6; *P. reptans*: 4; *Primula elatior*: 2; *Prunus avium*: 2; *Puccinellia distans*: 13;

Quercus robur: 2;
Ranunculus polyanthemos: 9; *Rumex conglomeratus*: 4;
Sagina procumbens: 4; *Salvia verticillata*: 9; *Sanguisorba minor*: 11; *Sanicula europaea*: 2; *Scirpus sylvaticus*: 3, 8; *Scorzoneroides autumnalis*: 4; *Scrophularia umbrosa* subsp. *neesii* (DD/C4b): 3, 8; *Securigera varia*: 9; *Sedum hispanicum*:1, 12; *S. pallidum*: 1; *S. sexangulare*: 13; *Senecio erraticus* (NT/C3): 6, 13; *S. jacobaea*: 1, 11, 13; *Setaria viridis*: 4; *Sherardia arvensis*: 7, 10; *Silene noctiflora* (NT/C4a): 7; *S. vulgaris*: 9; *Sisymbrium loeselii*: 4; *Solanum dulcamara*: 8; *Sonchus asper*: 4, 13; *Spirodela polyrhiza*: 3; *Stachys alpina* (NT/C3): 11; *S. sylvatica*: 4; *Symphytum officinale*: 8;
Tilia cordata: 2; *Thlaspi arvense*: 4; *Thuja occidentalis*: 4; *Thymus pulegioides*: 11; *Torilis japonica*: 6, 8, 9; *Tragopogon orientalis*: 9; *Trifolium dubium*: 1; *T. medium*: 1, 11; *T. montanum*: 11; *Typha latifolia*: 3, 8;
Urtica dioica: 5, 6;
Valerianella dentata subsp. *dentata* (LC/C4a): 7, 10; *V. rimosa* (EN/C1): 7, 10; *Verbascum phlomoides*: 13; *V. thapsus*: 4; *Verbena officinalis* (NT/C3): 4, 6, 13; *Veronica beccabunga*: 6, 13; *V. officinalis*: 1; *V. persica*: 4, 5; *V. polita*: 4; *Viburnum opulus*: 6, 11; *Vicia cracca*: 3; *V. hirsuta*: 4; *Viola arvensis*: 10; *V. reichenbachiana*: 2; *Viscum album* subsp. *album*: 2; *Vulpia myuros* (NT/C3): 6, 7, 10.